
ANNALIS
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. L, 1

SECTIO H

2016

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wydział Ekonomiczny

TOMASZ MARIUSZ BUDZYŃSKI

tomasz.budzynski@umcs.pl

Fiskalne aspekty podatku od towarów i usług w Polsce

Fiscal Aspects of Value Added Tax in Poland

Słowa kluczowe: podatek VAT; dochody budżetowe; luka podatkowa

Keywords: VAT; budget revenue; VAT gap

Kod JEL: E60; E62; H61

Wstęp

Podatek od towarów i usług pełni w systemie podatkowym przede wszystkim funkcję fiskalną, co wynika z teoretycznych cech tego podatku [Famulska, 2009, s. 452]. Od chwili wprowadzenia w 1993 r. podatek od towarów i usług stał się zasadniczym źródłem dochodów budżetu państwa, pełniąc rolę jednej z centralnych gwiazd w systemie podatkowym [Pomorska, 1992, s. 11]. Z tych powodów ocena funkcjonowania tego podatku powinna dotyczyć przede wszystkim jego fiskalnych aspektów. Ponadto można zaobserwować swoiste sprzężenie zwrotne – z jednej strony bowiem bardzo duża wydajność fiskalna podatku od towarów i usług spowodowała, iż stał się on fundamentem dochodów budżetu państwa, zaś z drugiej to potrzeby finansowe budżetu determinują działania ustawodawcze w zakresie modyfikacji konstrukcji prawnej tego podatku.

1. Rola podatku od towarów i usług w systemie dochodów budżetu państwa

Cechą charakterystyczną polskiego budżetu państwa jest wysoka niehomogeniczność jego strony dochodowej, opartej na fundamencie tworzonym przez wpływy z tytułu podatków pośrednich, wśród których decydującą rolę odgrywa podatek od towarów i usług, a rolę wspierającą – podatek akcyzowy.

Wybrane aspekty kształtowania się dochodów budżetu państwa w Polsce w latach 2007–2015 obrazują dane zawarte w tab. 1. Analiza przedstawionych danych wskazuje, iż w badanych latach udział dochodów z tytułu podatku od towarów i usług w dochodach ogółem kształtował się na poziomie przekraczającym 40%, z wyjątkiem 2009 r., w którym udział ten spadł do 36,3%. Wpływy z podatku od towarów i usług stanowią także prawie połowę dochodów podatkowych budżetu państwa. Na przestrzeni trzech ostatnich lat można zaobserwować wyraźną tendencję do szybkiego zwiększania się znaczenia fiskalnego podatku od towarów i usług w dochodach budżetu państwa (o prawie 5 p.p.).

Tab. 1. Dochody budżetu państwa z podatku od towarów i usług w latach 2007–2015

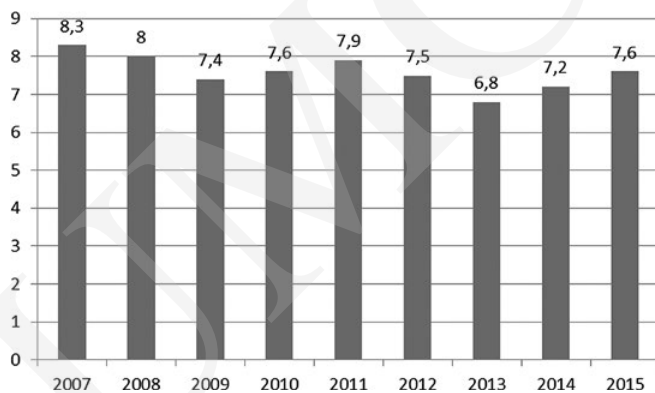
Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody z podatku od towarów i usług (w mld zł)	96,4	101,8	99,5	107,9	120,8	120,0	113,4	124,2	134,6
Dochody podatkowe budżetu państwa (w mld zł)	206,4	219,5	214,9	222,5	243,2	248,3	241,6	254,8	269,8
Dochody ogółem budżetu państwa (w mld zł)	236,4	253,5	274,2	250,3	277,6	287,6	279,1	283,5	297,2
Dynamika nominalna dochodów z podatku od towarów i usług (w %)	114,1	105,6	97,7	108,4	112,0	99,3	94,5	109,5	108,4
Dynamika nominalna dochodów podatkowych (w %)	118,0	106,3	97,9	103,5	109,3	102,1	97,3	105,5	105,9
Dynamika nominalna dochodów ogółem (w %)	119,6	107,2	108,2	91,3	110,9	103,6	97,0	101,6	104,8
Udział wpływów z podatku od towarów i usług w dochodach podatkowych (w %)	46,7	46,4	46,3	48,5	49,7	48,3	46,9	48,7	49,9
Udział wpływów z podatku od towarów i usług w dochodach ogółem (w %)	40,8	40,2	36,3	43,1	43,5	41,7	40,6	43,8	45,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Rada Ministrów, 2014; Rada Ministrów, 2015; Ustawa budżetowa, 2015].

Znaczny udział wpływów z tytułu podatku od towarów i usług skutkuje tym, iż wskaźniki dynamiki dochodów z tytułu podatku od towarów i usług wpływają na wysokość wskaźników dynamiki dochodów podatkowych budżetu państwa, jak też dynamiki dochodów ogółem budżetu państwa. Niemniej istotna statystycznie jest korelacja pomiędzy wskaźnikami dynamiki dochodów z podatku od towarów i usług oraz wskaźnikami dynamiki dochodów podatkowych¹, natomiast korelacja pomiędzy wskaźnikami dynamiki dochodów z podatku od towarów i usług a wskaź-

¹ Współczynnik korelacji liniowej *r*-Pearsona wynosi 0,88.

nikami dynamiki dochodów ogółem nie jest istotna statystycznie². Bardzo wysoka dynamika wpływów z tytułu podatku od towarów i usług wystąpiła w 2007 r. (114%) oraz 2011 r. (112%), co w największym stopniu przyczyniło się do dobrego stanu budżetu państwa we wskazanych latach. Jednocześnie to głęboki spadek wpływów z tytułu podatku od towarów i usług był zasadniczą przyczyną trudności w realizacji budżetu państwa po stronie dochodowej w 2009 i 2013 r., co skutkowało koniecznością nowelizacji ustawy budżetowej i zaplanowaniem dużo mniejszych dochodów w stosunku do pierwotnej wersji ustawy. W 2009 r. dochody były mniejsze o 19,1 mld zł (16%) w stosunku do planu z pierwotnej wersji ustawy budżetowej, zaś w 2013 r. o 13 mld zł (11%). Znacznie niższe od planu było także wykonanie dochodów z podatku od towarów i usług w 2008 r. – o 10 mld zł.

Rys. 1. Relacja dochodów z podatku od towarów i usług do PKB w latach 2007–2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Rada Ministrów, 2014; Rada Ministrów, 2015; Ustawa budżetowa, 2015].

Zauważalna ponadto jest tendencja do obniżania relacji dochodów z podatku od towarów i usług w PKB z 8,3% w 2007 r. do 7,6% w 2015 r., przy czym najmniejszą wartość osiągnęła ta relacja w 2013 r. (6,8%). Jednocześnie należy stwierdzić, iż na przestrzeni analizowanych lat trend ten nie jest jednorodny, pokrywa się natomiast także ze spadkową tendencją relacji dochodów ogółem budżetu do PKB (z 20,2% do 16,8% w latach 2007–2015).

2. Determinanty realizacji dochodów budżetu państwa z podatku od towarów i usług

Fiskalny wymiar podatku od towarów i usług w budżecie państwa jest realizowany przez faktycznie osiągniętą wielkość dochodów budżetowych, która jest determinowana przez dwa zasadnicze czynniki – kształtowanie się wielkości makroekonomicznych oraz zmiany systemowe w konstrukcji podatku od towarów i usług.

² Współczynnik korelacji liniowej *r*-Pearsona wynosi 0,41.

Do najważniejszych wskaźników makroekonomicznych determinujących wpływ z podatku od towarów i usług należą:

- realne tempo wzrostu produktu krajowego brutto,
- zmiany ogólnego poziomu cen w gospodarce, mierzone wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI),
- poziom popytu krajowego, w ramach którego najistotniejszą rolę grają spożycie prywatne i inwestycje sektora publicznego.

Wysoki wzrost przychodów z tytułu podatku od towarów i usług w 2007 r. był pochodną bardzo korzystnego kształtowania się wskaźników makroekonomicznych – niemal 7-procentowe tempo wzrostu PKB i 9-procentowe tempo wzrostu popytu krajowego, przy czym akumulacja zwiększyła się aż o 24%. Załamanie się wpływów z podatku od towarów i usług w 2009 r. było spowodowane znacznym spadkiem tempa wzrostu popytu krajowego do 2,1%, przy jednoczesnym spadku nakładów na akumulację o 10%. Tempo wzrostu PKB wynosiło zaledwie 1,8%, natomiast inflacja pozostawała na umiarkowanym poziomie, przynosząc budżetowi w takiej sytuacji swoistą „premię inflacyjną”. Natomiast drugie załamanie dochodów z podatku od towarów i usług w 2013 r. miało miejsce w warunkach makroekonomicznych o wiele gorszych od tych, które panowały cztery lata wcześniej³. O ile tempo wzrostu PKB pozostało na podobnym poziomie, o tyle nie zanotowano wzrostu popytu krajowego, na co nałożyła się dodatkowo bardzo niska inflacja (0,9%). Na wielkość popytu krajowego negatywnie oddziaływał także spadek inwestycji sektora finansów publicznych, który sięgnął 13,65 % r/r. Podkreślić należy także niekorzystny wpływ zmiany struktury dóbr i usług stanowiących bazę podatkową – dochodzi bowiem do zmniejszania się na przestrzeni kilku ostatnich lat udziału dóbr i usług opodatkowanych stawką podstawową na rzecz zwiększenia się udziału dóbr i usług opodatkowanych stawkami obniżonymi, co wynika przede wszystkim ze zmian preferencji zakupowych konsumentów ostatecznych przeznaczających więcej środków na zakup żywności, opodatkowanej stawkami obniżonymi, niż na zakup dóbr wyższego rzędu objętych 23-procentową stawką podatku [Rada Ministrów, 2014, s. 39].

Drugą, równie istotną, determinantą realizacji funkcji fiskalnej podatku od towarów i usług były zmiany systemowe w konstrukcji tego podatku. Zmiany systemowe można podzielić z uwagi na ich znaczenie i oddziaływanie fiskalne na trzy grupy:

- zmiany systemowe, których implementacja była podyktowana tylko względami fiskalnymi,
- zmiany systemowe, w których efekty fiskalne miały charakter wtórny i drugorzędny,
- zmiany systemowe, które były neutralne fiskalnie.

Niewątpliwie zmianą systemową o największym oddziaływaniu fiskalnym było podniesienie dwóch stawek podatku od towarów i usług o 1 p.p., tj. do wysokości

³ Istotnym problemem dotyczącym polski budżet państwa jest niska jakość planowania budżetowego [szerzej: Owsiak (red.), 2008, s. 9 i n.].

23% i 8%. Ponadto, w związku z wygaśnięciem derogacji wynikającej z Traktatu Akcesyjnego z 2004 r. (obowiązującej do 31 grudnia 2010 r.), nastąpił wzrost stawek VAT na niektóre nieprzetworzone i niskoprzetworzone artykuły spożywcze (z 3% do 5%) oraz na książki i czasopisma specjalistyczne (z 0% do 5%), przy czym ustawodawca postanowił o obniżeniu stawki podatku (z 7% na 5%) na wybrane przetworzone artykuły spożywcze. Celem podwyższenia stawek podatku od towarów i usług było wyłącznie pozyskanie dodatkowych środków do budżetu państwa, w którym lawinowo narastał deficyt budżetowy skutkujący szybkim wzrostem długu publicznego i ryzykiem przekroczenia drugiego progu ostrożnościowego (55%) [*Uzasadnienie...*, 2010, s. 1]. Z szacunków wynikało, iż uzyskany z tego tytułu wzrost dochodów budżetowych wyniesie ok. 5 mld zł [*Uzasadnienie...*, 2010, s. 33], zaś NIK oszacował zrealizowane skutki zmian w stawkach podatku VAT na kwotę 5,6 mld zł [NIK, 2012, s. 60], co rzeczywiście stanowiło ważny impuls fiskalny w katastrofalnej sytuacji budżetu państwa. Wprowadzona podwyżka stawek podatku VAT miała obowiązywać jedynie przez trzy lata, niemniej kolejne załamanie się dochodów budżetu państwa spowodowało konieczność utrzymania czasowo podwyższonych stawek podatku VAT do 31 grudnia 2016 r.⁴

Ustawodawca wprowadził ponadto szereg zmian systemowych w celu doprecyzowania i optymalizacji konstrukcji podatku od towarów i usług, które łączyły się także z efektami fiskalnymi, a polegały one na:

- skróceniu terminu zwrotu VAT ze 180 do 60 dni,
- podwyższeniu limitu rocznego zwolnienia podmiotowego z 50 000 zł do 150 000 zł,
- zmianie zasad księgowania zwrotów VAT,
- wprowadzeniu zasady odwrotnego obciążenia podatkiem od towarów i usług,
- zmianie zasad odliczania podatku VAT od samochodów osobowych i innych pojazdów samochodowych o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 tony oraz wydatków związanych z tymi pojazdami⁵.

Istotnym czynnikiem negatywnie oddziałującym na wielkość dochodów budżetowych z podatku od towarów i usług stanowi instrument obejmujący system zwrotu VAT osobom fizycznym z tytułu zakupu materiałów budowlanych. System ten został uruchomiony w 2006 r. i obecnie znajduje się w fazie wygaszania, która zostanie zakończona z końcem grudnia 2018 r. Prawo do zwrotów podatku VAT dotyczy bowiem tylko wydatków poniesionych do 31 grudnia 2013 r. Łączna kwota dokonanych z budżetu państwa zwrotów w latach 2006–2014 wyniosła 8676 mln zł [*Uzasadnienie...*, 2013a, s. 46; NIK, 2015, s. 87].

⁴ W przypadku obniżenia stawek podatku do poziomu wyjściowego szacowany w 2014 r. ubytek dochodów wyniósłby ok. 6 mld zł [*Uzasadnienie...*, 2013b, s. 4].

⁵ Szacowany ubytek dochodów budżetu państwa z tego tytułu w 2014 r. wynosi 1,1 mld zł [Rada Ministrów, 2015, s. 41].

Ponadto zaobserwowano zjawisko, które było przyczyną spadku dochodów budżetu państwa w 2012 r. Pogorszenie płynności przedsiębiorstw spowodowało zwiększenie preferencji podatków do uzyskania zwrotów w postaci bezpośredniej niż zwrotów podatku w formie pośredniej.

3. Zaległości podatkowe w zakresie podatku od towarów i usług

Zaległości podatkowe są istotnym elementem, który różnicuje wielkość dochodów należnych od wielkości dochodów faktycznie zrealizowanych w budżecie państwa. W badanym okresie nastąpił znaczący przyrost zaległości budżetowych – dwuipółkrotny: z 19,1 mld zł w 2007 r. do 53,5 mld zł w połowie 2015 r. Naczelną i rosnącą w ostatnich latach pozycję wśród zaległości budżetowych stanowią zaległości podatkowe z tytułu podatku VAT, zaś na drugim miejscu znajdują się zaległości w podatku dochodowym od osób fizycznych. Do 2012 r. zaległości z podatku VAT utrzymywały się na umiarkowanym poziomie przy niewielkim trendzie wzrostowym. Natomiast w latach 2013–2015 nastąpił gwałtowny, lawinowy wzrost tych zaległości. Powodem tego zjawiska jest zapewne pogarszająca się sytuacja ekonomiczno-finansowa podatników i tworzące się zatory płatnicze. Negatywne oddziaływanie zaległości z podatku VAT na dochody budżetu państwa znacznie się wzmogło, co obrazuje wskaźnik relacji zaległości do dochodów budżetu z podatku VAT wynoszący obecnie aż 27%.

Tab. 2. Zaległości podatkowe w podatku od towarów i usług w latach 2007–2015

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zaległości podatkowe z tytułu podatku od towarów i usług (w mld zł)	10,3	10,5	10,7	11,6	13,3	16,4	21,0	29,8	35,8
w tym z lat ubiegłych	7,3	7,6	7,3	7,6	8,5	9,8	12,8	17,6	26,5
Zaległości budżetowe ogółem (w mld zł)	19,1	20,5	21,3	23,2	25,9	30,1	36,1	45,4	53,5
Udział zaległości z tytułu podatku od towarów i usług w zaległościach ogółem (w %)	54,0	51,0	50,0	50,0	51,0	54,0	58,0	66,0	67,0
Relacja zaległości do dochodów z podatku od towarów i usług (w %)	11,0	10,0	11,0	11,0	11,0	14,0	19,0	24,0	27,0
Udział zaległości z lat ubiegłych (w %)	70,9	72,4	68,2	65,5	63,9	59,8	61,0	59,1	74,0
Dynamika zaległości w podatku od towarów i usług (w %)	103,0	101,9	101,9	108,4	114,7	123,3	128	141,9	120,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Niewątpliwie poprawa kondycji budżetu nierozłącznie wiąże się z koniecznością zahamowania wzrostu należności oraz poprawą ściągальności obecnie występujących należności budżetowych. Problemem wymagającym podjęcia bardziej aktywnych działań ze strony aparatu skarbowego jest zarówno niska skuteczność egzekucji zaległości podatkowych, jak i szybki przyrost zaległości podatkowych mających ponad pięć lat [NIK, 2015, s. 103].

4. Luka podatkowa w podatku od towarów i usług

Trzecią, najszerszą kategorią obejmującą dochody budżetu państwa są dochody potencjalne, których rozmiary są efektem sumarycznym dochodów zrealizowanych i tzw. luki podatkowej. Wielkość luki podatkowej, obliczanej jako różnica pomiędzy teoretycznymi a rzeczywistymi wpływami z podatku od towarów i usług, stanowi ważną informację o fiskalnej efektywności systemu wymiaru i poboru tego istotnego dla polskiego budżetu państwa podatku, wskazując na konieczny do penetracji obszar dochodów, które powinny być zgodnie z przepisami prawa podatkowego należne budżetowi państwa. Jednocześnie trzeba wskazać, iż luka podatkowa jest immanentną cechą podatku VAT, co oznacza, że zarówno działania ustawodawcy, jak i administracji skarbowej oraz celnej dążą jedynie do jak największego ograniczenia jej występowania, a nie całkowitej likwidacji.

Składniki luki podatkowej stanowi sześć występujących w gospodarce zjawisk, a należą do nich [PwC, 2013, s. 5–6]:

- działalność w tzw. szarej strefie, która jest rozumiana jako działalność pozostająca w zgodzie z przepisami prawa, jednak bez odprowadzania należnej kwoty podatku,
- oszustwa podatkowe, która polegają na takiej działalności, która jest ukierunkowana na osiągnięcie korzyści majątkowych,
- optymalizacja podatkowa dokonywana niezgodnie z intencją ustawodawcy,
- niska wydajność egzekucyjna aparatu skarbowego,
- nieujawnione błędy w dokonywaniu samowymiaru podatku przez podatników,
- upadłość przedsiębiorstwa pociągająca nieodprowadzenie podatku VAT.

Luka podatkowa w zakresie podatku od towarów i usług stała się problemem paneuropejskim, a niebezpieczeństwa związane z tym zjawiskiem obejmują zarówno ogromną wielkość luki podatkowej, jak i tendencje związane z jej powiększaniem się, szczególnie w okresie kryzysu i turbulencji gospodarczych oraz walki z wysokimi poziomami zadłużenia publicznego. Z szacunków przeprowadzonych dla Komisji Europejskiej wynika, iż luka podatkowa w zakresie VAT wynosi 167 mld euro, co stanowi aż 13,9% potencjalnych wpływów. Krajem o największej luce jest Rumunia (42%), podczas gdy w Finlandii jej wielkość nie przekracza 5%, zaś Polska należy do krajów o luce dużych rozmiarów, której wartość oszacowano na ponad 40 mld zł, co stanowi 26,7% potencjalnych wpływów [European Commission, 2015, s. 17].

Tab. 3. Luka podatkowa w podatku VAT w Polsce

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wielkość luki podatkowej (w mld zł)	10,6	7,2	12,9	20,7	21,5	28,7	36,4	46,8	42,0
Luka podatkowa jako odsetek PKB (w %)	1,0	0,6	1,0	1,5	1,5	1,8	2,3	2,9	2,5
Luka podatkowa jako odsetek rzeczywistych wpływów z podatku VAT (w %)	12,6	7,5	12,7	20,8	20,0	23,0	30,9	41,2	33,8

Źródło: [PwC, 2013, s. 15; PwC, 2015].

Ze szczegółowych badań obejmujących szacowanie rozmiarów luki podatkowej w zakresie podatku od towarów i usług przeprowadzonych przez firmę PricewaterhouseCoopers wynika, iż problem utraty potencjalnych wpływów z tego podatku dla polskiego budżetu państwa ma charakter bardzo poważny i wymaga podjęcia szybkich, zakrojonych na szeroką skalę działań o charakterze systemowym, prewencyjnym i długofalowym [PwC, 2015].

W latach 2007–2014 nastąpił lawinowy i niekontrolowany wzrost luki podatkowej w podatku VAT, gdyż jej rozmiary wzrosły aż pięciokrotnie. Lukę podatkową, którą zanotowano w 2007 r. na poziomie 7,2 mld zł, stanowiącym 0,6% PKB, należy uznać za pozostającą na minimalnym, akceptowanym i pożądanym poziomie z punktu widzenia interesów polskiego budżetu państwa. Lata 2008–2011 można określić jako okres, w którym luka podatkowa rosła, ale pozostawała na umiarkowanym, niejako ostrzegawczym poziomie (1–2% PKB). Natomiast od 2012 r. rozmiary luki podatkowej osiągnęły poziom wysoki, alarmowy. Warto wskazać, iż z jednej strony przez długi okres Polska nie podejmowała działań zmierzających do ograniczania luki podatkowej, a z drugiej problem ten narastał przy braku skutecznych działań antylukowych również w innych krajach członkowskich UE, poza tym w ostatnim okresie podjęto pewne kroki służące zamykaniu luki podatkowej⁶, które przyniosły szybko zauważalne efekty.

Zarówno polskie doświadczenia ostatnich dwóch lat, jak i strategie walki z luką podatkową stosowane w innych krajach wskazują na możliwość aktywnego i efektywnego oddziaływania władz publicznych na wielkość luki podatkowej. Zmusza do tego nie tylko wizja utraconych dochodów, ale przede wszystkim realne rozmiary deficytu budżetu państwa, który w 2014 r. wyniósł 29 mld zł. W sytuacji gdyby rozmiary luki podatkowej ograniczyć do akceptowalnego poziomu odpowiadającego 0,6% PKB (10 mld zł), wówczas saldo budżetu państwa wykazywałoby 3 mld zł nadwyżki. Warto w tym celu sięgnąć po cały wachlarz sprawdzonych i przebadanych rozwiązań podatkowych i organizacyjnych [PwC, 2014, s. 47].

Podsumowanie

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż podatek od towarów i usług stanowi najważniejszy fundament dochodów budżetu państwa w Polsce, którego znaczenie fiskalne ciągle rośnie do niebezpiecznych rozmiarów. Brak zdecydowanej dywersyfikacji dochodów budżetu państwa skutkuje załamywaniem się ich realizacji w sytuacji trudności gospodarczych, na które bardzo wrażliwe są dochody z podatku VAT. Jednocześnie władze publiczne, nie dostrzegając jakby płynącego stąd zagrożenia dla stabilności budżetu, podejmują ryzykowne, ale proste w implementacji decyzje

⁶ W 2013 r. wprowadzono m.in. mechanizm odwrotnego obciążenia oraz instytucji solidarnej odpowiedzialności nabywcy za zobowiązania podatkowe w VAT.

o podwyższeniu stawek podatku zamiast swoje wysiłki legislacyjne i organizacyjne kierować w stronę poprawy ściągłości zaległości podatkowych oraz redukcji luki podatkowej.

Bibliografia

- European Commission, *Study to Quantify and Analyse the VAT Gap in the EU Member States. 2015 Report*, 2015.
- Famulska T., *Znaczenie fiskalne VAT w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, [w:] *Główne wyzwania i problemy systemu finansów publicznych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009.
- NIK, *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w roku 2011*, Warszawa 2012.
- NIK, *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w roku 2014*, Warszawa 2015.
- Owsiak S. (red.), *Planowanie budżetowe a alokacja zasobów*, PWE, Warszawa 2008.
- Pomorska A., *Dylematy polskiego systemu podatkowego w warunkach transformacji gospodarki*, [w:] A. Pomorska (red.), *Ekonomiczne i organizacyjne problemy transformacji gospodarki polskiej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1992.
- PwC, *Luka podatkowa w VAT – jak to zwalczać?*, Warszawa 2014.
- PwC, *Luka VATowska spada po raz pierwszy od 7 lat*, Warszawa 2015.
- PwC, *Straty Skarbu Państwa w VAT*, Warszawa 2013.
- Rada Ministrów, *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r. Omówienie*, Warszawa 2014.
- Rada Ministrów, *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. Omówienie*, Warszawa 2015.
- Ustawa budżetowa na rok 2015 z dnia 15 stycznia 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 153).
- Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o pomocy państwa w nabyciu pierwszego mieszkania przez ludzi młodych*, Druk Sejmowy nr 1421, Warszawa 2013a.
- Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej*, Druk Sejmowy nr 3430, Warszawa 2010.
- Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy o zwrocie osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym*, Druk Sejmowy nr 1787, Warszawa 2013b.

Fiscal Aspects of Value Added Tax in Poland

The fiscal aspects of value added tax in Poland are presented in this article. The value added tax is one of the most profitable tax sources of Polish state budget. In this article, four essential issues are discussed: the role of value added tax in revenue system of state budget in Poland, determinants of fiscal efficiency of value added tax, increasing volume of tax arrears and problems of VAT gap in UE and Poland.

Fiskalne aspekty podatku od towarów i usług w Polsce

W artykule zaprezentowano fiskalne aspekty podatku od towarów i usług w Polsce, który stanowi najcenniejsze źródło dochodów budżetu państwa. Ponadto poruszono cztery zasadnicze kwestie: roli podatku od towarów i usług w systemie dochodów budżetu państwa, determinanty wydajności fiskalnej tego podatku, problem rosnących zaległości podatkowych oraz luki podatkowej w VAT.